

**УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У
МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНІЙ РОБОТІ (1930-ті роки)**

Стражнікова І.В.

Доктор педагогічних наук, професор

**PARTICIPATION OF STUDENTS OF WESTERN UKRAINE LANDS IN
INTERNATIONAL RESEARCH WORK (1930s)**

Strazhnikova I.V.

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Анотація. У статті розглядається участь студентів західноукраїнських земель у науково-дослідній роботі зарубіжжя в контексті НДРС сучасних закладів вищої освіти. Адже науково-дослідна робота студентів ЗВО є одним із напрямів їх самостійної роботи, важливим чинником підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Доведено, що діяльність у закордонних конференціях, з'їздах, семінарах відбувалась з підняття проблем тогочасного українського студентства: умови навчання, оплата за навчання, міжнародна співпраця, підтримка студентства в еміграції. Автор показує, в яких секціях представники українських делегацій у різних країнах приймали активну участь.

Abstract. The article deals with the participation of students of Western Ukrainian lands in the research work of foreign countries in the context of research and development of modern higher education institutions. After all, the research work of students of ZVO is one of the directions of their independent work, an important factor in the training of highly qualified specialists. It has been proved that activities at foreign conferences, conventions, and seminars were based on raising the problems of the Ukrainian students of that time: conditions of study, tuition fees, international cooperation, support of students in emigration. The author shows in which sections representatives of Ukrainian delegations in different countries took an active part.

Ключові слова: науково-дослідна робота, студентство, конференція, з'їзд, Центральний Союз Українського Студентства.

Keywords: research work, student body, conference, congress, Central Union of Ukrainian Students.

Якісна підготовка майбутнього фахівця – це процес і результат діяльності, спрямованої на оволодіння певним засобом професійних знань, умінь і навичок, а також якостей особистості, необхідні для успішного виконання професійної діяльності

Якісне проведення НДРС забезпечується нормативно-законодавчими документами, серед яких Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти» та ін. За останнє десятиріччя з'явилася низка ґрунтовних праць, автори яких з'ясовують особливості організації та методики науково-дослідницької діяльності у вищій школі та загальноосвітніх закладах нового типу, розвиток науково-дослідницької культури педагога в умовах вищої школи, вплив інтеграції навчальної і наукової діяльності викладача вищої школи на якість підготовки фахівців, аналізуються форми колективної наукової творчості.

Актуальність проблеми зумовлена тим фактом, що сучасні підходи закладів вищої освіти України до формування системи й удосконалення змісту, методів і форм науково-дослідної діяльності студентів як одного з важливих чинників підготовки висококваліфікованих кадрів відповідного профілю характеризуються певними особливостями, що потребують вивчення й узагальнення. Досвід переконує, що студенти першого курсу ще не вміють вирішувати науково-дослідних завдань, а старших – ефективно реалізовувати в своїй професійній діяльності принципи єдності освіти й науки.

Єдність освіти і науки є одним із провідних принципів реформування вищої освіти на сучасному етапі. Його реалізація передбачає концентрацію сил і ресурсів на підготовці науковців-дослідників, інтенсифікацію наукових досліджень у закладах освіти, підтримку і стимулювання здібної молоді. Відтак, у процесі професійної підготовки науково-дослідна діяльність студентів посідає не менш важливе місце, аніж навчальна. Нормативними документами у галузі вищої освіти наголошується на тому, що через систему науково-дослідної роботи студентів заклади вищої освіти мають забезпечувати

створення достатніх можливостей і рівних умов для реалізації права кожного майбутнього фахівця на участь в усіх видах наукових досліджень, Як невід'ємна складова освітнього процесу і одночасно об'єкт прав студентів науково-дослідна робота студентів є важливою функцією кожного ЗВО.

Науково-дослідна робота студентів ЗВО, особливо міжнародна, є одним із напрямів їх самостійної роботи, важливим чинником підготовки висококваліфікованих спеціалістів, їх мобільності, на що звертали увагу в освітньому процесі вищої школи західноукраїнських земель ще міжвоєнного періоду.

Так, наприклад, 23-31 липня 1930 року в Оксфорді відбувся 9-тий річний з'їзд Міжнародної Студентської Помочі, в роботі якого прийняли участь представники Австралії, Австрії, Болгарії, Канади, Китаю, Британії, Ірландії, Норвегії, Латвії, Польщі, Швеції та інших країн. Від Центрального Союзу Українського Студентства були 2 представники (В.Орелецький та О.Бойків) [4]. На порядку денному були питання спільної платформи для співпраці між студентством поодиноких країв, обговорення справи допомоги для студентів у деяких країнах та намітити програму праці на найближчий навчальний рік. В роботі пленарного та секційних засідань виникали дискусії. Зокрема, поляки стверджували, що українці дістають під Польщею кожний рік все більше українських навчальних закладів. Це твердження українська делегація спростовувала, сперечалась про положення українського народу та еміграції, домагалась матеріальної допомоги українським студентам.

18 серпня 1930 р. у Брюсселі свою роботу розпочав XII з'їзд Міжнародної Студентської Конфедерації (СІЕ), в якому прийняли участь студентські делегації з 35 країн Європи, Америки, Азії, Африки. Від українського студентства прийняли активну участь В.Орелецький і Д.Андрієвський. З'їзд працював у шести напрямках: політична секція; університетські справи, міжнародний студентський музей у Празі, публікації; міжнародні зв'язки та подорожі; робота агентів; самодопомогова акція студентства, студентські будинки, міжнародні студентські санаторії; спортивна секція – міжнародні

студентські змагання, спортивне бюро. У роботі першої секції український делегат виступив з доповіддю про положення українського народу та студентства, де підкреслив, що 7.000.000 українців під Польщею не мають власної не те, що «високої школи», але й ні одної кафедри і це в той час, коли в еміграції процвітає українська наука. В третій секції подано звіт про організацію студентських подорожей серед українського студентства, міжнародну студентську діяльність ЦЕСУС-а, в роботі п'ятої секції було представлено звіт про економічний стан ЦЕСУС-а. Українським питанням студентства на з'їзді було приділено найбільше уваги, тому українська делегація запросила до себе представників американського, англійського, голандського та турецького студентства, які провели дружні розмови й ознайомились з українськими гравюрами та образами українських артистів [3].

У 1933 році 7 лютого було відкрито ІХ з'їзд Центрального Українського Студентства у Геологічному інституті Карлового Університету у Празі. На денному порядку розглядались такі питання: затвердження новоприйнятих організацій та включення старих; звіти делегатів; звіт управи ЦЕСУС-а та особистий звіт президента; організаційні справи – зміна статутів, перенесення агентів до інших університетів УСР; економічні справи; культурно-суспільні справи (видавництво, школи, спорт); праця на міжнародному форумі; вибори нової управи. З'їзд працював у пленарному засіданні та 4 комісіях – організаційна, економічна, культурно-суспільна та міжнародна [7].

У цьому ж році відбулась низка всесвітніх студентських з'їздів: XV Конгрес Всесвітньої Студентської Конфедерації (26 серпня – 2 вересня), у Баварії XII-та Конференція Всесвітньої Студентської Помочі (27 липня – 3 серпня), у Венеції відбувся з'їзд заступників студентської преси та всесвітній з'їзд студентів-правників, в Софії – з'їзд студентства «ревізіоністичних країн» (Німеччина, Італія, Мадярщина, Болгарія, Хорватія, Македонія), у Белгороді (Сербія) – студентський з'їзд країн Малої Атланти. Участь українського студентства у роботі цих міжнародних з'їздах це пряма пропаганда його важливості, рішучості й доручення до загальних змін політичного статусу

середньої та південно-східної Європи. Тому українському західноукраїнському студентству та еміграції в Європі та Америці необхідно було забезпечити репрезентаційному органу – ЦЕСУС – можливість участі в з'їздах і конференціях шляхом виступів, презентацій, організаційних моментів, анонсів та реклам [6].

Для цього 21-22 травня 1933 р. у Львові відбувся Всеукраїнський Краєвий Конгрес при участі більш 150 делегатів зі Львова, Кракова, Познаня, Варшави й Вільна. На Конгресі презентували діяльність уступаючої студентської репрезентації, зокрема, що у 1932 році у Львові навчалось 1656-1850 українських студентів, у Варшаві – біля 170, Кракові – 200-300, в Познані – 100, у Вільні – 60, в Данцігу, Любліні – 50 (загальна кількість студентів – 2500-3000). До цього часу студентство приймає участь у 33 товариствах, 4 обрані сенатами в університетах. У діяльності та організованості вищій рівень займає студентство Перемищини, Стрийщини й Золочівщини, дуже слабо представлено студентство Волині. Також студентство поглибило напрям культурно-освітньої діяльності, поширювало її вплив і сутність, зрозуміло й оправдало тактику філій «Просвіти» - в ім'я самозбереження мусять запровадити студентські наукові секції та організувати самопомоговий комітет, адже брак дозволу на матеріальні збори та загально економічна депресія спричиняють дуже малий приплив фондів на студентські цілі. Загалом Конгрес працював у організаційній, культурно-освітній, науковій та інших секціях [2].

Українське студентство 1930-х років не лише виступало у міжнародному студентському житті як рівноправний самостійний партнер, але й відіграло в ньому немалу роль. Попри послідовну і систематичну діяльність, однією з найважливіших її моментів є щорічні з'їзди, в яких брали участь не тільки студенти, а й визначні європейські суспільні діячі, політики та журналісти. Центральний Союз Українського Студентства у 1933 році взяв активну участь у трьох міжнародних студентських конгресах з різними напрямками роботи. Зокрема, у баварському місті Етталь в кінці липня відбувся З'їзд Міжнародної

Студентської Помочі, де були представники 21 держави. Один з українських представників виступив з доповіддю «Відношення молоді генерации до закордону», в якій змалював відносини, серед яких доводиться жити українській молоді, її ідеї та змагання. Доповідь викликала великий інтерес, що відобразилось у наступній дискусії. А ось у Венеції було влаштовано виставку преси, на якій український павільйон був одним з найкращих. Цим конгресом активно цікавилась італійська преса, постійно транслуючи хід нарад. Особливу увагу приділили українським делегатам, які під час Конгресу роздали чимало літератури різними мовами. Варто згадати й конгрес католицької студентської молоді в Люксембурзі «Рах Романа», однак українські студенти тут виступають під брендом Польщі [8].

31 серпня-1 вересня 1935 р. відбулася нарада III конгресу Ліги Української Молоді Північної Америки. Делегати представили собою організовану українську молодь майже з усіх великих громад в Америці. Під час роботи наради було виголошено виступи, в яких порушено такі питання: проблеми української молоді в Америці, відношення молоді до старшої генерации, молодь і спорт, українська культура, політика та ін. Особливу увагу було приділено проблемам спорту, допомоги українській науці в Америці (після звіту О.Малицького та адв. Нагірняка), що розвинуло довгу та поживлену дискусію серед представників еміграції різних країн. Водночас рішенням наради заходами «Культурного Центру» мають бути зібрані матеріали про Україну й українське життя, видані англійською мовою для обов'язкового ознайомлення членів Ліги. У співпраці зі старшим громадянством і американськими вченими, що знають українську мову, вирішено створити комісію для навчання правопису по-англійськи українських імен та географічних назв [1].

Загалом, за 30-ті роки ХХ ст. зросла активність українського студентства у міжнародній науково-дослідній діяльності.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти науково-дослідна робота студентів є ефективним методом підготовки якісно нових фахівців у вищій

школі. Вона розвиває творче мислення, індивідуальні здібності, дослідницькі навички студентів, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває наукову інтуїцію, глибину мислення, творчий підхід до сприйняття знань і практичне застосування їх для вирішення завдань і наукових проблем, а також виховує у студентів уміння працювати в колективі.

Науковці зазначають, що головними завданнями науково-дослідної роботи у закладі вищої освіти є такі:

- формування в студентів наукового світогляду, оволодіння методологією та методами наукового дослідження;
- допомога студентам у якнайшвидшому оволодінні спеціальністю, досягненні високого професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у процесі розв'язання практичних завдань;
- прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідної роботи;
- розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у практичній роботі;
- розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутніх фахівців;
- створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у вищому навчальному закладі резерву вчених, дослідників, викладачів [5].

Однак, за результатами анкетування студентів сучасних ЗВО ми дізналися, що багато студентів не мають чіткого уявлення про науково-дослідну роботу (Рис.1.).

Рис. 1. Види діяльності, які студенти відносять до науково-дослідної діяльності

Так чи інакше, дослідною роботою займаються всі студенти ЗВО.

Таким чином, під час науково-дослідної роботи у студентів розвиваються такі дослідницькі уміння та навички: уміти робити огляд літературних джерел з визначеної теми дослідження; проводити теоретичні узагальнення; робити критичний аналіз існуючого стану статей з фахових журналів; проводити педагогічні спостереження, хронометрування педагогічного процесу; аналізувати діяльність суб'єктів дослідницької діяльності; писати доповіді, статті, наукові роботи; доказувати свою точку зору у дискусіях, діалогах; розробляти, проектувати свої проекти, дослідницькі ідеї та ін. Усі види і форми науково-дослідної роботи студентів спрямовані на активізацію творчих здібностей, застосування наукових методів у вирішенні практичних завдань.

Список використаних джерел

1. За океаном. Третій Конгрес молоді в Детройті. *Діло*. 1935. Ч. 258. С. 3.
2. Краєвий Студентський Конгрес. *Діло*. 1933. Ч. 73. С. 3-4.
3. Лужанський В. XII-й З'їзд Міжнародної Студентської Конфедерації в Брюсселі. *Діло*. Ч. 195. 5 вересня. 1930. С. 2-3.

4. Міжнародна студентська конференція в Оксфорді. *Діло*. 1930. Ч.174. С. 3.

5. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: *навч. посіб.* / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін.; за ред С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ: Вища шк., 2003. 323 с.

6. Подоляник В. Цьогорічні міжнародні студентські з'їзди. *Діло*. 1933. Ч. 120. С. 4.

7. Студентські справи. ІХ з'їзд ЦЕСУС-а. *Діло*. 1933. Ч. 36. С. 4.

8. Українське студентство і міжнародні студентські зїзди. *Діло*. 1933. 20 вересня. С. 4.